1938 ий
20
МАРТ
№ 25 (408)
Акшэ 5 ыр.

8-шэ ИЙ ЛЭКТЭШ

Чыла эллаcэ пролэтар-шамыч, ушныза!

Рвэзэ коммунист

ВЛКСМ
Маробком
дэн
Горком
орган

КАЛЫКЫН ПРИГОВОРЖО ШУКТАЛТЫН

Антисовэтский „право-троцкистский блок“ процэсс шкэ пашажым 10 кэчэ ыштэн шогэн. Тидэ процэсс фашистский развэдкэ кашаклан улыньэк ужалалтшэ шакшэ гад-шамычын, ССР Ушэмыштэ капитализмым пöртылташ, социалистичэский элысэ пийалан калыкын пийалыштым шупшын налаш тыршышэ шпион, пуштэдышэ, дивэрсант да измэнник-шамыч—Бухарин, Рыков, Йагода да нунын шакшэ бандыштын злодэйский прэступлэньыштым вож гычак тўжвакэ лукмо.

Нинэ шўйшö, родиналан измэным ыштышэ сволоч кашак совэт калык ваштарэш шкэнышт ын чыла под лый срэдстваштым кучылтыныт. Нинэ гад-кашак пашазэ класс дэн колхозный крэстьйанствэ дэк пэш кугу нэнависть дэнэ ончэныт. Вўр дэнэ амыргылшэ тидэ бандит шайкэ эрык дэнэ илышэ миллион дэнэ шэмэр калыкым, пийалан совэт молодьожым пуштын пытараш да пўтынь социалистичэский государствым вўр дэнэ лэвэдаш йамдылалтыныт. Нинэ йанлык кашак социалистичэский озанлыкым, колхозный собствэнностьым врэдитлэн шогэныт, СССР-ын обороноспособностьшым лушт араш тыршэныт.

Нуно социалистичэский рэвольуцийын вождьшо-шамычым, Лэниным, Сталиным, Свэрдловым пушташ йамдылалтын шогэныт. Нуно совэт калыкын йöратымэ да талантан государствэннэ дьйатэль-шамычым—С. М. Кировым, В. В. Куйбышэвым, Мэнжинскийым, шэмэр калыкын кугу писатэль—А. М. Горькийым пуштыныт.

Антисовэтский „право-троцкистский блокышто“ улшо кашак нэргэн государствэнный обвинитэль—ССР Ушэм Прокурор Вышинский йолташ процэсcыштэ выступатлымыжэ годым тыгэ каласэн:

„Тидэ процэссыштэ правый, троцкист, мэньшэвик, эсэр, буржуазный националист-шамыч да нунын гай моло-шамыч моло огытыл, а пуштэдышэ, шпион, дивэрсант дэн врэдитэль-шамычын принципдымэ, идэйдымэ бандэ улыт манын моткочак раш да точно ончыктымо, доказатлымэ, установитлымэ.

...„Право - троцкистский блок“ манмэ—тидэ шпионаж, дивэрсий, врэдитэльствэ, политичэский пуштэдымаш да шкэ родинам тушман-шамычлан ужалкалымаш организаций“.

Лэний-Сталин партийын вэрный эргыжэ, жэлэзный Нарком Н. И. Йэжов йолташын вуйлатымыжэ почэш совэтский развэдкэ право-троцкистский бандым йöршэшак разоблачитлэн.

Антисовэтский „право-троцкистский блок“ процэсс годым калыкын тушманжэ ваштарэш пўтынь совэт калыкын шыдыжэ эшэ чот вийангэ. Мэмнан элысэ чыла калык суд дэчын гад кашакым лўйаш манын ик ой дэнэ трэбытлыш. СССР Вэрховный Судын Войэннэ Коллэгийжэ калыкын трэбытлымыжэ сэмынак справэдливый приговорым лукто. 18 тушманым лўйаш да кумытшым—15 ий гыч 25 мартэ пэтыраш судитлымэ.

Кызыт калыкын приговоржо шукталтын. Н. И. Бухариным, А. И. Рыковым, Г. Г. Йагодам, Н. Н. Крэстинскийым, А. П. Розэнгольцым, В. И. Ивановым, М. А. Чэрновым, Г. Ф. Гринько м, И. А. Зэлэнскийым, А. Икрамобым, Ф. Ходжайэвым, В. Ф. Шаранговичым, П. Т. Зубарьэвым, П. П. Булановым, Л. Г. Лэвиным, И. Н. Казаковым, В. А. Максимов-Диковскийым да П. П. Крьучковым лўймö.

ПРИГОВОРЫМ САЛАМЛЭНА

(Йошкар-Ола музыкальнэ тэатральнэ училищыштэ тунэмшэ дэн туныктышо-шамычын рэзольуцийышт гыч)

„Право - троцкистский блок“ манын лўмдалтшэ заговорщичэский группын фашистский шпион, бандит, дивэрсант-шамыч Бухарин, Рыков, Чэрнов, Йагода, Крэстинский да моло шакшэ кашакат мэмнан социалистичэский элнам фашизмлан ужалаш тыршэныт. Нуно мэмнан йöратымэ Кировым злодэйски пуштыныт да Куйбышэв, Мэнжинский, Горький дэн М. Пэшков йолташ-шамычым пуштмашкэ шуктэныт.

Фашистский пий-шамыч утлэн ышт кэрт. Нуным Сталинский Нарком Йэжов вуйлатымэ почэш наркомвнудэлэц-шамыч чараш луктыч.

Нинэ шпион, дивэрсант, тэррорист - шамычлан Вэрховный Судын Войэннэ Коллэгийжэ лўйаш, манын приговорым луктын. Нинэ орышо пий-шамычлан колымаш дэч моло нимат лийын ок кэрт. Мэ, Вэрховный Судын приговоржым йэдинодушно саламлэна.

Вийан лийжэ Сталинский Нарком Н. И. Йэжов йолташ!

Потапов Миклай.

ПАПАНИНЭЦ-ШАМЫЧ РОДИНЫШ ПÖРТЫЛЫНЫТ

Гэрой-папанинэц-шамычын родной совэт мландыш пöртылмыштым, Лэнинград шэмэр-шамыч куанэн вучэн улыт. Лэнин олан урэмлажэ, площадьлажэ, набэрэжный дэн кўваржэ-шамыч, пўтынь калыкын кугу пайрэмжэ годымсыла, плакат-шамыч дэнэ, лозунг-шамыч дэнэ, йошкар флаг-шамыч дэнэ, Сэвэрный польусым чаплэ сэнгышэ-шамычын портрэтышт дэнэ сылнэштаралтыныт.

Урэм-шамыч путракак чот ылыжыныт. Кэчывалым кум шагатлан пашазэ дэн служышо шамычын, Йошкар Армий часть, Краснофлотэц, студэнт дэн школьник-шамычын пэш шуко дэлэгацийышт портыш погынаш тўнгалыныт.

Портыш пурымаштэ—совэт калыкын гэроичэский сэнгымашыжэ-шамычын вдохновитэльжэ Сталин йолташын портрэтшэ.

Нэва энэрын гранитный сэрышкыжэ тўжэм дэнэ шэмэр-шамыч погынэныт. Калык тўшка ўмбалнэ—партий дэн правитэльствэ руководитэль-шамычын, Папанинын, Крэнкэльын, Ширшовын, Фэдоровын портрэтышт, саламлымэ лозунг-шамычан йошкар полотнищэ-шамыч. Йошкар Армий бойэц-шамычын радамышт стройно цэпьла шуйналтын.

Чыланат западышкыла, тэнгызыш ончат... Пытартышлан, тэнгыз канал гыч „Ермак“ лэктэш..

Корабль нэрыштэ кажнылан сайын палымэ лиишэ лэгэндарный гэрой-шамыч койыт.

16 шагатат 20 минутышто лэдокол портыш толын шогалэш. Оркэстр-шамыч шэргылтыт. Шокшын саламлымаш угыч да угыч тарвана.

...Трапым сэрыш колтымо. Оркэстр шамыч, куатлын сово кырымаш да „ура“ кычкырымаш йўк дэнэ Иван Дмитрийэвич Пананин родной мландыжэ ўмбак пэрвой тошкалэш. Тудын почэш—Эрнст Тэодорович Крэнкэль, Пэтр Пэтрович Ширшов, Йэвгэний Константинович Фэдоров. Нуно вашлиймаш дэнэ палынак пудранэныт, куанэныт.

ВКП(б) Лэнинградский горком сэкрэтарь Кузнэцов йолташ да Лэнинградский Совэт прэдсэдатэль Пэтровский йолташ Арктикын чаплэ гэройжо-шамычым öндалыт, сталинский заданьым чаплын шуктымо дэнэ, родиныш пöртылмö дэнэ саламлат.

* * *

17 мартыштэ 4 шагат кэчывалым папанинэц-шамыч Москош толыныт. Нуным столицысэ шэмэр - шамыч шокшын вашлийыч.

Польусым сэнгышэ-шамыч

I

Ой кунар гын
Тыйым, Сэвэр, сэнгаш
тöчышт.
Кунар айдэмэ
Вуйжым польус вэрч
пыштэн.
Кэртын огыл
Вончэн йўштö сэвэр пэчым
Ни Сэдов[1]), ни Пири,
Ни Нансэн, Амундсэн.
Кайаш лэктыч:
Пўчö дэнэ, кычкэн пийым.
Кайаш тöчышт
Лэдокол дэн, йуж шар дэн.
Йўштö польус
Чылам сэнгыш, нальэ
плэныш.
Чылам Арктик
Кидшэ дэнэ кормыштэн.

II

Палэн огыл
Польус кöлан
сэнгалтшашым.
Палэн огыл,
Мо тыгайэ большэвик..
Майысэ кэчын[2])
Ойлыш радио пэш рашын:
„Большэвик-влак
Польус дэкэ толыч вик“.
Увэр тидэ
Тўньа мучко шарлэн
кайыш.
Тидым кольо
Гэроичэский Мадрид.
Скэптик-влакым
Увэр тидэ вуй гыч пэрыш,
Пуйто тудо
Пудэшт кайшэ динамит!

III

Илыш ныл йэнг
Индэш тылзэ ий ўмбалнэ;
Чыла йöсым
Сэнгэн нальыч гэройла.
Чал ий дэнэ
Лэвэдалтшэ, йўштö
польус,
Тый сэнгалтыч
Мэмнан элын эргылан!

IV

Толыт нуно
Шочмо кугу Совэт
мландыш
Ава сэмын
Элжэ йамдэ öндалаш!
Сталин вождьна
Шокш(о) саламым сэрэн
колтыш:
„Толза писын
Мэмнан дэкэ Москваш!“
Возышт нуно
Гэроичэский страницым.
Нунын дэнэ
Пўтынь калык моктана.
Паша нунын
Кушкын шушо поколэньын
Кöргö шўмжым
У сэнгымашкэ тарвата!

МАКС МАЙН.

[1]) Сэдов, Пири, Нансэн, Амундсэн—Сэвэрный польусыш толаш тöчышö учонный—исслэдоватэль-шамыч.

[2]) 1937 ий 21 майыштэ Шмидт йолташ вуйлатымэ экспэдиций самольот дэнэ Сэвэрный польусыш чонгэштэн мийэн шинчын. Тидэ экспэдиций Папанин, Крэнкэль, Ширшов, Фэдоров йолташ-мытын тўжак кодэныт ыльэ.

АНТИСОВЭТСКИЙ „ПРАВО-ТРОЦКИСТСКИЙ БЛОК“ ПРОЦЭСС

ПРИГОВОР

Совэт Социалистичэский Рэспублик-шамыч Ушэм лӱм дэнэ ССР Ушэм Вэрховный Судын Войэннэ Коллэгийжэ

ПРЭДСЭДАТЭЛЬСТВУЙУЩИЙ — ССР Ушэм Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгий прэдсэдатэль армвойэнйурист В. В. УЛЬРИХ,

ЧЛЭН-ШАМЫЧ: ССР Ушэм Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгий прэдсэдатэльын замэститэльжэ корвойэнйурист И. О. МАТУЛЭВИЧ да ССР Ушэм Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгий члэн диввойэнйурист Б. И. ИЭВЛЭВ состав дэнэ,

СЭКРЭТАРЬ — пэрвой ранг войэннэ йурист А. А. БАТНЭР годым,

Государствэнный обвинитэль—ССР Ушэм Прокурор А. Я. Вышинский йолташын да Московский защитник коллэгий члэн И. Д. Браудэ дэн Н. В. Коммодов йолташ-шамычын участвоватлымышт дэнэ—виш, судэбнэ засэданьыштэ, Моско олаштэ, 1938 ий 2—13 мартыштэ, тыгай йэҥ-шамычым титаклымэ пашам ончэн:

1. **Бухарин** Николай Ивановичым, 1888 ийыштэ шочшым;

2. **Рыков** Алэксэй Ивановичым, 1881 ийыштэ шочшым;

3. **Йагода** Гэнрих Григорьэвичым, 1891 ийыштэ шочшым;

4. **Крэстинский** Николай Николайэвичым, 1883 ийыштэ шочшым;

5. **Раковский** Христиан Гэоргиэвичым, 1873 ийыштэ шочшым;

6. **Розэнгольц** Аркадий Павловичым, 1889 ийыштэ шочшым;

7. **Иванов** Владимир Ивановичым, 1893 ийыштэ шочшым;

8. **Чэрнов** Михаил Алэксандровичым, 1891 ийыштэ шочшым;

9. **Гринько** Григорий Фэдоровичым, 1890 ийыштэ шочшым.

10. **Зэлэнский** Исаак Абрамовичым, 1890 ийыштэ шочшым;

11. **Бэссонов** Сэргэй Алэксэйэвичым, 1892 ийыштэ шочшым;

12. **Икрамов** Акмальым, 1898 ийыштэ шочшым;

13. **Ходжайэв** Файзуллам, 1896 ийыштэ шочшым;

14. **Шарангович** Василий Фомичым, 1897 ийыштэ шочшым;

15. **Зубарьэв** Прокопий Тимофэйэвичым, 1886 ийыштэ шочшым;

16. **Буланов** Павэл Пэтровичым, 1895 ийыштэ шочшым;

17. **Лэвин** Лэв Григорьэвичым, 1870 ийыштэ шочшым;

18. **Плэтньов** Дмитрий Дмитрийэвичым, 1872 ийыштэ шочшым;

19. **Казаков** Игнатий Николайэвичым, 1891 ийыштэ шочшым;

20. **Максимов-Диковский** Вэниамин Адамовичым (Абрамовичым), 1900 ийыштэ шочшым да

21. **Крьючков** Пэтр Пэтровичым, 1889 ийыштэ шочшым — чылаштымат РСФСР УК-н 58-1 а, 58-2, 58-7, 58-8, 58-9 да 58-11 статьалаштышт ончыктымо прэступлэньыштлан, а **Ивановым, Зэлэнскийым** да **Зубарьэвым**, тиддэч посна, РСФСР УК-н 58-13 статьаштыжэ ончыктымо прэступлэньылан.

Прэдваритэльнэ дэн судэбнэ слэдствий дэнэ установитлымэ: подсудимый-шамыч **Бухарин, Рыков, Йагода, Крэстинский, Розэнгольц, Гринько, Шаранговнч, Ходжайэв, Икрамов, Иванов, Зубарьэв, Зэлэнский** дэн **Чэрнов**, Совэт властьын нэпримиримый тушманжэ лийын, 1932—1933 ийлаштэ СССР дэк тушманлэ иностраннэ государствэ-шамыч развэдкыштын заданьышт почэш „право-троцкистский блок“ лӱман заговорщичэский группым организоватлэныт. Тидэ блок троцкист, правый, зиновьйэвэц, мэньшэвик, эсэр, Украин, Бэлоруссий, Грузий, Армэний, Азэрбайджан, Срэднэ-Азиатский рэспубликласэ буржуазнэ-националист-шамычын подпольный антисовэтский группыштым ушэн.

„Право-троцкистский блок“ шкэнжын цэльжылан Совэт Ушэмын экономичэский дэн оборонно куатшым кӱрлмашкэ да СССР-ын сэҥалтмаштыжэ да тудым ужашлымаштэ иностраннэ агрэссор-шамычлан полшымашкэ виктарымэ дивэрсионно-врэдитэльский, тэррористичэский, шпионско-измэничэский пашам ыштымэ дэнэ СССР-ыштэ уләшо социалистичэский общэствэннэ дэн государствэннэ стройым сӱмыралмашым, СССР-ыштэ капитализмым да буржуазий властьым пӧртылтымым шындэн.

СССР кӧргыштӧ чыла эҥэртыш дэч лишитлалтын, „право-троцкистский блок“ руководитэль-шамыч шкэныштын прэступный замыслыштым шукташлан калык тушман **Л. Троцкий** да антисовэтский „право-троцкистский блокын“ посна участникшэ-шамыч гоч СССР-ым ужашлымэ да тудын дэч Украиным, Бэлоруссийым, Приморьйэм, Срэднэ-Азиатский дэн Закавказский рэспублик-шамычым йужо иностраннэ государствэ-шамычлан пайдалын кӱрлын налмэ условий дэнэ СССР-ыштэ Совэт властьым сӱмыралмаштэ вооружонно полыш нэргэн йужо иностраннэ государствэ-шамычын прэдставитэльышт дэнэ кэлшымашым ыштэныт.

Иностраннэ государствэ-шамычын прэдставитэльышт дэнэ „право-троцкистский блокын“ тидэ измэнничэский сговоржо тидын дэнат куштылгэмын: антисовэтский заговорын руководьащий участникшэ-шамыч иностраннэ развэдкын вийакш агэнтышт ыльыч да нинэ развэдкэ-шамычлан пайдалык шпионский пашам шуко ий годым ыштэныт.

Крэстинский калык тушман—гэрманский дэн английский развэдкэ агэнт **Л. Троцкийын** вийакш заданьыжэ почэш гэрманский рэйхсвэр дэнэ измэнничэский кылым 1921 ийыштэ ыштэн да 1937 ийыштэ арэстоватлалтмэшкыжэ гэрманский шпион ыльэ, шкэнжын шпионский пашажэ вэрч да троцкистский организацийын прэступный пашажлан кажнэ ийын шӧртньӧ дэнэ 250 тӱжэм гэрманский маркым налын.

Розэнгольц гэрманский гэнэральный штаблан шпионский пашам ышташ 1923 ийыштэ, английский развэдкылан 1926 ийыштэ тӱҥалын.

Раковский 1924 ий гыч английский развэдкын агэнтшэ да 1934 ий гыч йапонский шпион ыльэ.

Чэрнов извэстный мэньшэвик — эмигрант Данын полшымыжо дэнэ гэрманский развэдкэ дэнэ кылдалтын, 1928 ий гыч Гэрманийлан пайдалын шпионский пашам ышташ тӱҥалын.

Шарангович польский развэдкэ дэнэ вэрбоватлалтын да СССР-ыштэ шпионский пашам ышташлан 1921 ийыштэ колталтын ыльэ, арэстоватлалтмэ кэчыжэ мартэ польский шпион лийын.

Гринько 1932 ий гыч гэрманский дэн польский шпион ыльэ.

Калык тушман **Л. Троцкийын** да „право-троцкистский блок“ руководьащий участникшэ-шамычын— **Бухаринын, Рыковын да Йагодан** — заданьышт почэш „право-троцкистский блок“ члэн-шамыч **Розэнгольц, Крэстинский, Раковский, Гринько** дэн **Бэссонов** СССР дэч тушман иностраннэ государствэ-шамычын прэдставитэльышт дэнэ вийакш отношэньыш чылт измэнничэский цэль дэнэ пурэныт да Совэт Ушэм ӱмбак иностраннэ агрэссор-шамычын нападэньышт случайыштэ нунылан полшымо формо-шамыч нэргэн нунын дэнэ мутланэныт (тэррористичэский дэн дивэрсионно-врэдитэльский актым организоватлымаш, шпионаж.

„Право-троцкистский блокын“ руководитэльжэ-шамыч, тидэ шотыштак **Рыков, Бухарин** да **Йагода** шкэ соучастникыштын шпионский пашаштым тичмашын шинчэныт вэлэ огыл, но шпионский кылым шараш тӱрлӧ сэмын поощратлэныт да, иностраннэ интэрвэнций йамдылымым форсироватлэн, иностраннэ государствэ прэдставитэль-шамыч дэнэ „право-троцкистский блокын“ участникшэ-шамычын измэнничэский пэрэговорышт годым нунылан указаньым шкэак пуэныт.

Иностраннэ развэдкэ-шамычын вийакш дирэктившт почэш „право-троцкистский блок“ участник-шамыч дивэрсионно-врэдитэльский группо-шамычым организоватлэныт, тидын дэнэ нуно промышлэнностьын, транспортын, йал озанлыкын йатыр прэдприйатьыштым, товарооборот систэмым авалтэныт да элын озанлык куатшым парализоватлаш да Совэт Ушэмын обороноспособностьшым луштараш задачым шындэн, разрушитэльнэ пашам ыштэныт.

Йапонский развэдкын указаньыжэ почэш „право-троцкистский блок“ участник-шамыч Дальнэ-Восточный крайыштэ Волочайэвка станцийыштэ воинский грузан пойэздым да Хор-Дормидонтовка пэрэгоныштo 501 №ан пойэздым шалатэныт, тугак Сучанысэ шахтыштэ ик мыньар дивэрсийым ыштэныт. Чыла тидэ дивэрсий годым айдэм жэртвэ лийын.

Калык тушман **Л. Троцкийын** дирэктившэ почэш да иностраннэ государствэ-шамычын прэставитэльжэ-шамыч дэнэ кэлшымэ почэш **Розэнгольц** Наркомвнэшторг систэмыштэ Гэрманий дэн Йапонийлан полышым пуаш да СССР-лан экономичэский эҥгэкым кондышо врэдитэльский пашам ыштэн. Тиддэч посна, **Розэнгольц** тӱрлӧ вальутный комбинацийым ыштылмэ дэнэ **Троцкийым** финансироватлэн.

Чэрнов гэрманский развэдкын заданьыжэ да **Рыковын** указаньыжэ почэш Зэмэльнэ органлаштэ шкэнжын отвэтствэннэ служэбнэ положэньыжым йал озанлык культур-шамычын урожайностьшым волтымо да йал озанлык мобилизационно запасым локтылмо шотышто, имньэ дэн шолдра тӱкан вольык вуй шотым, ты шотыштак эпизоотийым искусствэннэ шарымэ дэнэ, шагалэмдымэ шотышто йатыр шолдра дивэрсионно-врэдитэльский актым шкэнжын сообщникшэ-шамыч гоч организоватлышашлан кучылтын. Тидын годымак Восточный Сибирьыштэ гына 1936 ийыштэ тидэ врэдитэльствэ дэнэ 25 тӱжэм нарэ имньэ колэн.

Гринько „право-троцкистский блок“ руководитэльжэ-шамычын да гэрманский развэдкын заданьышт почэш, калыкын нэдовольствыжым тарваташлан да тидын дэнэ шкэ сторонникшэ-шамычым вэрбоватлаш куштылэмдашлан лийын, Финансэ Калык Комиссариат систэмыштэ врэдитэльский пашам кумдан ыштэн: пашадар тӱлымым чараклыл шогэн, сбэрэгатэльный кассэ-шамыч дэнэ калыкым начар обслуживатлэн, крэсаньык-шамыч дэч йужо налогым нэзаконно кычал луктын да моло врэдитэльский мэроприйатьэ-шамычым шуктэн шогэн.

Шарангович Бэлорусский национал-фашистский организацийын ик руководитэльжэ лийын, польский развэдыватэльный орган-шамычын да „право-троцкистский блок“ руководитэль-шамычын — **Рыковын**, да молын заданьышт почэш, Бэлоруссийын йал озанлыкшэ, животноводствыжо да промышлэнностьшо шотышто дивэрсионно-врэдитэльский пашам кумдан шарэн, тидын дэнэ БССР ӱмбак агрэссор-шамычын вооружонно нападэньышт случайыштэ йунын задачыштым шукташ куштылэмдэн.

Икрамов дэн **Ходжайэв** **Бухарин** указаньыжэ почэш калыкын нэдовольствыжым тарваташлан да тидын дэнэ иностраннэ интэрвэнций жапыштэ Совэт власть ваштарэш вооружонно выступльэным йамдылашлан благоприйатный условийым ышташ Узбэкистан калык озанлыкын тӱрлӧ отраслыштыжэ кугу дивэрсионно-врэдитэльский пашам шарэныт.

Зэлэнский Цэнтросойузышто да потрэбитэльский коопэраций систэмыштэ врэдитэльский группо-шамычым организоватлэн да нунын полшымышт дэнэ, калыкын нэдовольствыжым тарваташлан лийын, сату планироватлымашым путайкалэн, сатум йалыш колтышашым чараклыл шогэн, кочкыш продуктым локтылын да шӱйыктэн, тушко йанда дэн пуда-шамычым кышкэн, коопэрацийын ӱлыл торговый сэтьшым пэрвой кӱлэшан прэдмэт-шамыч дэнэ обэспэчиватлымашым кӱрлын.

Иванов Бухаринын заданьыжэ почэш Сэвэрный крайын чодра озанлыкыштыжэ врэдитэльско-дивэрсионный пашам ыштэн.

Зубарьэв, правый-шамыч подпольный организацийын активнэ участникшэ лийын, **Рыковын** заданьыжэ почэш РСФСР-ын йатыр областьыштыжэ йал озанлыкыштэ врэдитэльствым ыштылын.

Активный дивэрсионно-врэдитэльский паша дэнэ пырльа, „право-торцкистский блокын“ участникшэ-шамыч гэрманский, йапонский дэн польский развэдкэ-шамычын заданьышт почэш **Рыков** дэн **Бухаринын** вигак вуйлатымышт дэнэ да **Ивановын, Ходжайэвын, Икрамовын, Зубарьэвын, Шаранговичын, Гринькон** да **Зэлэнскийын** активнын участвоватлымышт дэнэ Сибирьыштэ, Сэвэрный

(Мучаш 3-шо могырышто).

АНТИСОВЭТСКИЙ „ПРАВО-ТРОЦКИСТСКИЙ БЛОК" ПРОЦЭСС

ПРИГОВОР

МУЧАШ

Кавказыштэ, Украиныштэ, Белоруссийыштэ, Узбекистаныштэ да Совэт Ушэмын моло вэрлаштыжэ интэрвэнций тӱналмылан Йошкар Армий тылыштэ СССР ваштарэш вооружонно выступленным организоватлашлан бандитско - повстанчэский кулацкий кадр - шамычым йамдылэныт.

Бандитско - повстанчэский кулацкий базым шарашлан лийын, „право-троцкистский блокын" руководитэльжэ-шамычын пунчалышт почэш **Бухарин** СССР-ыштэ дэйствоватлышэ эсэровский организацийын подпольный ЦК-аж дэнэ, тугак эсэр-шамычын закордонный ЦК дэнэ организационный кылым ыштэн.

Иностраннэ развэдкэ-шамыч дэнэ вигак кэлшымэ почэш да калык тушман **Л. Троцкийын** заданыжэ почэш „право - троцкистский блок" ВКП(б) дэн Совэт Правитэльствын вуйлатышышт ваштарэш йатыр тэррористичэский актым организоватлэн.

1934 ийыштэ „право-троцкистский блокын" ик руководящий участникшэ **Рыков**—Сталин, Молотов, Каганович дэн Ворошилов йолташ - шамыч шотышто тэррористичэский актым йамдылашлан да шукташ тэррористичэский группым шкэак ыштэн.

1937 ий августышто **Розэнгольц** Сталин йолташ шотышто тэррористичэский актым шкэак ышташ тӧчэн. Тудын дэк пураш ик кана вэлэ огыл тыршэн.

1934 ий 1 дэкабрьыштэ Лэнинградский троцкистско - зиновьэвский тэррористичэский цэнтрын С. М. Кировым злодэйский пуштмашыжэ, тидэ паша дэнэ прэдварительный дэн судэбный слэдствийын установитлымыжэ почэш, „право троцкистский блокын" пунчалжэ почэш организоватлымэ ыльэ. Тидын дэнэ пырльа тидэ тэррористичэский актым организоватлымаштэ подсудимый **Йагода** вигак участвоватлэн, тудо Лэнинградский НКВД Управлэныштэ пашам ыштышэ шкэнжын соучастникшэ-шамычлан тидэ прэступлэным ышташ мэшайаш огыл манын лӱмын указаным пуэн.

Калык тушман **Л. Троцкийын** указаныжэ почэш „право-троцкистский блок" руководитэль - шамыч 1934 ийыштэ кугу пролэтарский писатэль Максим Горькийым пушташ рэшэным лыктыныт. Тидэ чудовищный тэррористичэский актым организоватлаш **Йагодалан** кӱштымӧ ыльэ. Тудыжо, М. Горькийын домашний врачшым—доктор **Лэвиным**, варажым врач **Плэтньовым** тидэ заговорыш шупшын, нунылан эмымын врэдитэльский мэтодшым кучылтын М. Горькийым колымашкэ шукташ кӱштэн. Тидым тидэ прэступно пашаштэ доктор **Лэвинын** руководящий участвоватлымыж дэнэ шуктымо ыльэ Тидэ осал пашаштэ „право - троцкистский блокын" участникшэ - шамыч—М. Горькийын ожнысо сэкрэтарьжэ **Крьучков** да НКВД ожнысо сэкрэтарьжэ **Буланов** активнын участоватлэныт.

„Право - троцкистский блок" руководитэль-шамычын рэшэньышт почэш **Йагода** эмлымын врэдитэльский мэтодшо дэнэ ОГПУ Прэдсэдатэль **В. Р. Мэнжинский** йолташым да СССР Калык Комиссар-шамыч Совэт Прэдсэдатэльын Замэститэльжэ **В. В. Куйбышэв** йолташым пуштмым организоватлэн. Тидын годымак **Куйбышэв** йолташ шотышто тэррористичэский актым ыштымаштэ **Лэвин** да **Куйбышэвын** ожнысо сэкрэтарьжэ, 1928 ий гыч правый-шамыч подпольный организацийын участникшэ **Максимов-Диковский** вигак участвоватлэныт, **В. Р. Мэнжинский** йолташ шотышто тэррористичэский актыштэ **Буланов** да заговорщичэский группыш **Йагода** дэн **Лэвинын** вэрбоватлэн пуртымо врач **Казаков** вигак участвоватлэныт.

Тиддэч посна установитлымэ: **Йагодан** вийакш заданыжэ почэш **Лэвин** дэн **Крьучков** эмлымын врэдитэльский мэтодшо дэнэ **А. М. Горькийын** эргыжым **М. А. Пэшковым** колымашкэ шуктэныт.

1936 ий сэнтьабрьыштэ **Н. И. Йэжов** йолташым СССР Внутрэннэ паша Калык Комиссарлан шогалтымэ дэнэ „право-троцкистский блок", тичмашын разоблачитлалтмэ дэч да антисовэтский кадрым шалатымэ дэч лӱдын, **Йагодалан Н. И. Иэжов** йолташ шотышто тэррористичэский актым ышташ кӱштэн.

Тидэ злодэйский кӱштымым шуктэн, **Иагода Булановын** вигак участвоватлымыж дэнэ 1936 ий шыжым **Н. И. Иэжов** йолташын илышыжэ ӱмбак покушэньым ыштэн, тидлан тудо лӱмын йамдылымэ йад дэнэ **Н. И. Иэжов** йолташын организмыжым постэпэннэ отравитлэн, тидын дэнэ **Н. И. Иэжовын** тазалыкшылан йатыр энгэк ыштэн.

Тиддэч посна установитлымэ: **Бухарин** альэ 1930 ийыштак правый - шамыч антисовэтский организаций цэнтрын рэшэньыжэ почэш, **Володарский** йолташым пуштмын организаторжо эсэр **Бойэвик** дэнэ да 1918 ийыштэ **В. И. Лэнинын** илышыжэ ӱмбак ыштымэ покушэньын организаторжо дэн **Сэмьонов** дэнэ ВКП(б) дэн Совэт Правитэльствэ руководитэль-шамыч ваштарэш тэррористичэский актым йамдылашлан да шукташлан йатыр тэррористичэский группо-шамычам ыштымэ нэргэн кэлшэн.

Тугак установитлымэ: 1918 ийыштэ **Бухарин** да тудын вуйлатымэ „лэвый коммунист-шамыч" группо, **Троцкий** дэнэ да „лэвый" эсэр-шамыч дэнэ пырльа, Совэт Правитэльствэ ваштарэш заговорым организоватлэныт.

Бухарин да заговор шотышто тудын сообщникышт шамыч Брэстский договорым кӱрлаш, Совэт Правитэльствым сӱмыралаш, **В. И. Лэниным, И. В. Сталиным**, да **Я. М. Свэрдловым** арэстоватлаш да пушташ, бухаринэц, троцкист да „лэвый" эсэр-шамыч гыч у правитэльствым сформироватлаш цэлым шындэныт.

Заговор планым шуктэн 1918 ий йиульышто „лэвый" эсэр-шамыч, **Бухаринын** кӱштымыж да кэлшымыж почэш, Совэт Правитэльствым сӱмыралашлан Москошто мӓтэжым тарватэныт. Тидын годымак установитлымэ: 1918 ий 30 августышто **В. И. Лэнинын** илышыжэ ӱмбак эсэрка **Каплан** ыштымэ покушэньыжэ **Бухаринын** вуйлатымэ „лэвый коммунист - шамыч" да нунын сообщникышт „лэвый" да правый эсэр-шамычын прэступный замыслыштын виакш рэзультатшэ улмаш.

Прэдварительный дэн судэбный слэдствий дэнэ установитлымэ: тидэ паша дэнэ подсудимый-шамыч—**Зэлэнский, Иванов** дэн **Зубарьэв** пашаэ классын рэвольуционно движэньыжэ ваштарэш кучэдалмэ корнышт альэ царизм йилаштак шогалыныт.

Зэлэнский 1911 гыч 1913 ий мартэ Самарский жандармский управлэньын агэнтшэ—провокаторжо лийын.

Иванов 1911 гыч 1916 ий мартэ Москошто да моло олалаштэ охранный отдэлэньын да жандармский управлэньын агэнтшэ-провокаторжо лийын.

Зубарьэв, агэнт-провокатор шотыш 1908 ийыштэ Котэльничи олаштэ вэрбоватлэн пуртымэк, провокаторский пашам 1917 ий мартэн ыштэн.

Тыгэрак СССР **Ушэм Вэрховный Судын Войэнный Коллэгийжэ 1. Н. И. Бухаринын, 2. А. И. Рыковын, 3 Г. Г. Йагодан, 4. Н. Н. Крэстинскийын, 5. Х. Г. Раковскийын, 6. А. П. Розэнгольцын, 7. В. И. Ивановын, 8. М. А. Чэрновын, 9. Г. Ф. Гринькон, 10. И. А. Зэлэнскийын, 11. С. А. Бэссоновын, 12. А. Икрамовын, 13. Ф. Ходжайэвын, 14. В. Ф. Шаранговичын, 15. П. Т. Зубарьэвын, 16. П. П. Булановын, 17. Л. Г. Лэвинын, 18. Д. Д. Плэтньовын, 19 И. Н. Казаковын, 20. В. А. Максимов-Диковскийын да 21. П. П. Крьучковын** титакыштым установитлэн: нуно, иностраннэ государствэ-шамыч развэдкын вийакш заданыышт почэш пашам ыштышэ „право-троцкистский блок" лӱман заговорщичэский группын активный участникшэ лийын, измэнничэско-шпионский, дивэрсионно-врэдитэльский, тэррористичэский пашам ыштэныт, Совэт Ушэмын сэнгалтшашлан, тудым ужашлашлан да СССР дэк тушман иностраннэ государствэ-шамычлан пайдалын—тудын дэч Украинам, Бэлоруссийым, Срэднэ - Азиатский рэспублик-шамычым, Грузийым, Армэнийым, Азэрбайджаным, Дальный-Востокышто Приморьэм пӱчкын налашлан СССР ӱмбак нинэ государствэ-шамычын войэннэ нападэньыштым провоцироватлэныт, пытартышлан нуно СССР-ыштэ улшо социалистичэский общэствэнный дэн государствэнный стройым, СССР-ыштэ капитализмым да буржуазий властьым пӧртылташ цэльым шындэныт, вэс сэмынжэ РСФСР УК-ын 58-1а, 58-2, 58-7, 58-8, 58-9 да 58-11 статьалаштыжэ ончыктымо пэш нэлэ государствэннэ прэступлэным ыштэныт, а Иванов, Зэлэнский дэн Зубарьэв, тидын дэч посна, РСФСР УК-ын 58-13 статьаштыжэ ончыктымо прэступлэным ыштэныт.

Кӱшнӧ ончыктымо почэш да РСФСР УПК-ын 319 дэн 320 статьажэ - шамычым шуктэн, **СССР Ушэм Вэрховный Судын Войэнный Коллэгийжэ**

ПРИГОВОРИТЛЭН:

1. **Бухарин** Николай Ивановичым,
2. **Рыков** Алэксэй Ивановичым,
3. **Йагода** Гэнрих Григорьйэвичым,
4. **Крэстинский** Николай Николайэвичым,
5. **Розэнгольц** Аркадий Павловичым,
6. **Иванов** Владимир Ивановичым,
7. **Чэрнов** Михаил Алэксандровичым,
8. **Гринько** Григорий Фэдоровичым,
9. **Зэлэнский** Исаак Абрамовичым,
10. **Икрамов** Акимальым,
11. **Ходжайэв** Файзуллам,
12 **Шарангович** Василий Фомичым,
13 **Зубарьэв** Прокопий Тимофэйэвичым,
14. **Буланов** Павэл Пэтровичым,
15. **Лэвин** Лэв Григорьйэвичым,
16. **Казаков** Игнатий Николайэвичым,
17. **Максимов-Диковский** Вэниамин Адамовичым (Абрамовичым) да
18. **Крьучков** Пэтр Пэтровичым—

Уголовно наказаньын высший мэрыжлан — лӱйаш, нунын личнэ чыла имущэствыштым конфисковатлаш,

19. **Плэтньов Дмитрий** Дмитрийэвичым, тидэ прэступлэньылан полшэн гынат, **В. В. Куйбышэв** дэн **А. М. Горькийым** колымашкэ шуктымаштэ вигак активнын участвоватлыдымылан шотлэн, **колович ийлан тьурмаш пэтыраш**, тьурэмный закльучэным отбыватлымэк 5 ийлан политичэский права дэч посна кодаш да тудын личнэ чыла имущэствыжым конфисковатлаш,

20. **Раковский Христиан** Гэоргиэвичым да

21. **Бэссонов Сэргэй** Алэксэйэвичым—

тэррористичэский дэн диверсионно - врэдитэльский пашам организоватлымаштэ вигак участвоватлымылан шотлэн—**Раковскийым коло ийлан** да **Бэссоновым лучко ийлан тьурмаш пэтыраш**, кажныжым тьурэмный закльучэным отбыватлымэк 5 ийлан политичэский права дэч посна кодаш да нунын личнэ чыла имущэствыштым конфисковатлаш.

Тьурэмный закльучэньэ срокым Плэтньовлан, Раковскийлан да Бэссоновлан нуным арэстоватлымэ кэчэ гыч шотлаш.

Прэдсэдатэльствуйущий—
СССР Ушэм Вэрховный Суд Войэнный Коллэгийын прэдсэдатэльжэ—армвойэнйурист В. УЛЬРИХ.

Члэн-шамыч:
СССР Ушэм Вэрховный Суд Войэнный Коллэгий прэдсэдатэльын замэститэльжэ—корвойэнйурист И МАТУЛЬЭВИЧ.
СССР Ушэм Вэрховный Суд Войэнный Коллэгийын члэнжэ—диввойэнйурист Б. ИЭВЛЭВ.

ХРОНИКЭ

СССР Вэрховный Совэт Прэзидиум, антисовэтский „право-троцкистский блок" паша дэнэ тэний 13 мартыштэ СССР Вэрховный Суд Войэнный Коллэгий судитлымэ Н. И. Бухаринын, А. И. Рыковын, Г. Г. Йагодан, Н. Н. Крэстинскийын, В. И. Ивановын, М. А. Чэрновын, Г. Ф. Гринькон, И. А. Зэлэнскийын, А. Икрамовын, Ф. Ходжайэвын, В. Ф. Шаранговичын, П. Т. Зубарьэвын, П. П. Булановын, Л. Г. Лэвинын, И. Н. Казаковын, В. А. Максимов - Диковскийын, П. П. Крьучковын помилованьэ нэргэн ходатайствыштым отклонитлэн.

1938 ий 15 мартыштэ антисовэтский „право-троцкистский блок" паша дэнэ СССР Вэрховный Суд Войэннэ Коллэгийын **Н. И. Бухариным, А. И. Рыковым, Г. Г. Йагодам, Н. Н. Крэстинскийым, А. П. Розэнгольцым, В. И. Ивановым, М. А. Чэрновым, Г. Ф. Гринько̄м, И. А. Зэлэнскийым, А. Икрамовым, Ф. Ходжайэвым, В. Ф. Шаранговичым, П. Т. Зубарьэвым, П. П. Булановым, Л. Г. Лэвиным, И. Н. Казаковым, В. А. Максимов-Диковскийым П. П. Крьучковым лӱйэн пушташлан** лукмо приговорым шуктымо — **чылаштымат лӱйэн** пуштмо.

Комсомол МОПР пашам ышташ обäзан

1871 ий 18 март кэчын Парижысэ коммунар - шамыч буржуазийым сӱмырэн пэрвой пашазэ правитэльствым ыштышт. Но Париж Коммун 72 кэчэ гына шогыш. Париж Коммунын шӱдӧ тӱжэм дэнэ гэройшамычым буржуазийын палачышт Тьэр дэн гэнэрал Галифэ пуштын пытарышт.

Соврэмьонно фашизм дэн ош тэррор пашазэ классын эн сай эргыштым кызытат йанлыкла пуштэдат, чытыдымын орландарат. Фашист тьурмалаштэ Эрнст Тэльман, Ракоши, Антикайнэн, Анна Пэукэр да тӱжэм дэнэ эрык вэрч кучэдалшэ моло гэрой шамычындыралтыт. Фашизмын вӱран кидшэ гэроичэский Испаний дэн Китай калыкым пытараш пижын. Тугэ гынат, чыла тӱньасэ шэмэр калык фашизм ваштарэш кучэдалшэ-шамычлан мэждународно солидарностьым вийанга. Тыштэ кугу пашам МОПР ышта.

Париж Коммун дэн МОПР кэчын фашизм ваштарэш кучэдалшэ-шамычлан солидарностьым эшэ утларак нӧлталман, МОПР-ын пашажым вийандыман.

Марий рэспубликысэ шуко районышто МОПР организаций - шамыч пашаштым начар ыштат. Морко (прэдсэдатэль Новиков), Сотнур (Иванов), тугак Йурин, Параньгэ, Звэнига районысо организаций-шамыч МОПР пашам путырак начар ыштат.

МОПР организаций-шамычын тӱҥ пашашт: интэрнациональнэ агитаций ыштымэ дэнэ пырльа шкэ радамжым шукэмдаш. Тидэ пашам эн чотшым молодьожлан ыштэн шогыман. Марий рэспубликысэ комсомол организаций тидэ пашаштэ чытыдымын начар участвоватла. МОПР организаций молодьожым коммунистичэский духэш воспитатлымаштэ кугу значэньан. Тугэ гынат, МОПР организацийыштэ улыжат 1041 комсомолэц гына шога, а вэт мэмнан рэспубликыштэ 9 тӱжэм утла комсомолэц шотлалтэш.

Париж Коммунын 67 идалык кэчыжлан Марий рэспубликысэ чыла молодьож МОПР пашам вийандаш, МОПР организацийын радамжым шукэмдаш да МОПР йачэйкыштэ практичэский участвоватлаш обäзатэльствым налман. МОПР радамыштэ активнэ участвоватлэн, рэвольуцийын борэц-шамычончылан интэрнациональнэ обäзанностьым шуктыман. Тидэ Марий комсомол организацийын ыштышаш кӱльшан ик тӱҥ пашажэ.

АФАНАСЬЭВА— Марий АССР МОПР организаций вуйлатышэ.

КАПИТАЛИСТ ЭЛЛАШТЭ

Австрий—Гэрманийын колонийжэ

15 мартыштэ Вэнаш Гитлэр толын.

Тугак Вэнаштэ иностраннэ паша гэрманский министр Риббэнтроп иностраннэ паша гэрманский министэрствын руководьащий чиновникышт дэнэ пырльа улэш.

Австрий тэрриторийыштэ гэрман войска главнокомандуйущий гэнэрал фон Бок ожнысо австрийский войскан чыла частьшым „фӱрэрлан да рэйхсканцлэрлан“ присьагышт нэргэн приказым луктын

Австрий войскам Гэрманийыш колтылмаш тӱҥгалын. Английский пэчатьын увэржэ почэш, шушаш кэчылаштэ Австрий гыч Гэрманийыш 30 тӱжэман австрийский войска колталтшаш. Войскам тынар шуко колтымаш тидын дэнэ умылдаралтэш: гэрманский фашист - шамыч нинэ австрийский войска-шамычлан огыт ӱшанэ.

Чэхословак газэт-шамычын увэртарымышт почэш, ожно австрийский правитэльствэ вэлкэ шогышо да тугак социал - дэмократичэский да моло партийыштэ шогышо да чыла антифашист - шамыч шотлэн шуктыдымын арэстоватлалтыныт. Чыла правитэльствэнэ учрэждэньэ дэн организацийым эрыктымаш эртаралтэш. Эрыктымэ вэрыш гитлэровэц-шамыч шогалталтыт. Власть-шамычын распорьажэньышт почэш правитэльствэнэ, судэбнэ учрэждэньылаштэ, банкыштэ ыштышэ йэврэй служышо шамыч корангдалтыт.

Китай армийын ӱдыр-офицэр-шамычшэ. Нуно учэбнэ завэдэньыла гыч фронтыш толыныт.

Австрийым Гэрманий дэк ушымо нэргэн официальнэ увэртарымаш

13 март кастэнэ австрийский „правитэльствэ“ пэчатьын шэфшэ иностраннэ коррэспондэнт - шамычлан тыгэ каласэн:

„Прэзидэнт Миклас отставкыш лэктын. Австрийский Конституцийын 177 статьажэ почэш тудын полномочийжэ бундэс-канцлэрлан (вэс сэмынжэ Зэйс Инквартлан) вонча. Австрийский правитэльствэ Австрийын Гэрман дэк ушнымыжо нэргэн законым увэртарэн. Законын пэрвой статьажэ ойла: „Австрий — гэрманский импэрийын элжэ“.

Умбакыжэ пэчать шэф каласэн: законын кокымшо статьажэ почэш, тэний 10 апрэльыштэ Австрийым Гэрманий дэк ушымо нэргэн вопрос дэнэ 20 ийым шуктышо чыла „нэмэцкий австрийэц - шамычын“ участвоватлымэ дэнэ пӱтынь калыкын голосованьыжэ эртаралтшаш. Ушымо нэргэн вопрос шуко йӱк дэнэ рэшатлалтэш.

(ТАСС).

ПАРИЖ КОММУН

67 ий ожно, 1871 ий 18 мартыштэ Париж оласэ пашазэ-шамыч Париж Коммуным увэртарэныт. Тӱньамбалсэ рэвольуционно движэнийын историйыштыжэ тидэ пэрвой кана властьым шкэ кидыш налаш тӧчымаш лийын.

Парижысэ пашазэ-шамыч властьым улыжат 72 кэчэ вэлэ кучэныт. Но тидэ кӱчык жапыштэ Коммуна йатыр мэрым приниматлэн шуктэн. Тидым В. И. Лэнин сай ончыктэн. Коммуна постойанный армийым вооружонный калык дэнэ ваштализтэн, чэркым государствэ дэч ойрэн, буржуазийын пачэрыштым пашазэшамычлан пуэн. Калыклан школлаштэ да унивэрситэтлаштэ бэсплатнэ тунэмаш права пуалтын. Коммуна йӱдым паша ыштымашым ваштализтэн, полицийым политичэский права дэч лишитлэн да моло дэкрэтымат луктын.

Эксплоататорский класс-шамыч Париж Коммунышто шкэ илышыштлан колышашлык угрозым ужыныт. Восстатлышэ пашазэ - шамыч ваштарэш кугу вийым колтэныт. Тунам Париж Коммун вӱрэш тошкалтын. 30 тӱжэм утла йэҥым пуштыныт, 45 тӱжэм йэҥым арэстоватлэныт, нунын коклa гыч шукыжым казнитлымэ да каторгыш колтэн пытарымэ.

Париж Коммун могай причинэ-шамыч дэнэ пытэн?

Тӱҥ причинжэ тидэ— Коммунын йэдиный, подлиннэ рэвольуционный пролэтарский партийжэ укэ ыльэ. Пашазэ классым вуйлатымаштэ большэвик партий шогымылан кӧра Вэликий Октьабрьский Социалистичэский рэвольуций мэмнан элым сэҥымашыш кондэн. Большэвик партийын чын политикшылан кӧра гына мланна мэмнан ваштарэш шогышо шуко тушманым шалатэн пытараш логалын да социалист строитэльствын сэҥымашкыжэ шуаш лийын.

Коммунын вэс йоҥылышыжо: тудо шкэ противникшэ-шамычым чарнидэ пытарымэ олмэш, нунын дэк пушкыдын относитлымышт шотлалтэш. Лэнин дэн Сталин парижский коммунар - шамычын тидэ йоҥылышыштымат туныктэныт. Лэнин дэн Сталин тушман - шамыч шотышто эрэак бдитэльный лийман манын туныктэныт. 1927 ийыштэ Сталин йолташ дэнэ кутырымо годым йужо вэс эл пашазэ - шамыч Совэтский каратэльный орган-шамычым изэмдаш жап шуын огыл мо, манын йодыныт. Тидлан Сталин йолташ тыгай вашмутым пуэн:

„Рэвольуцийын тушманжэ шамыч разоружонно лийыт манаш нимогай гарантий дэч посна рэвольуцийым разоружитлаш,—тидэ развэ глупость огыл, тидэ развэ пашазэ класс ваштарэш прэступлэньэ огыл! Укэ, йолташ-шамыч, мэ парижский коммунар-шамычын йоҥылышыштым уэш ыннэна ыштэ. Парижский Коммунар шамыч вэрсальэц-шамыч шотышто утларак пушкыдо лийыныт, тидлан нуным тичмаш основаньэ дэнэ шкэ жапыштыжэ Маркс вурсэн“[1]).

Сталин йолташын правулмыжым илыш ончыктыш. Йэжов йолташ вуйлатымэ наркомвнудэлэц - шамычын бдитэльностьыштлан кӧра мланна троцкистско бухаринский пуштэдышэ, шпион да прэдатэль кашакым разоблачитлэн пытарымэ. Нуно мэмнан родиным ужалынэшт ыльэ, нунак калыкын вэрный да йӧратымэ эргыжым С. М. Киров йолташым пуштыныт, нуно В. В Куйбышэв, В. Р. Мэнжинский, А. М. Горькийым злодэйский колымашкэ шуктэныт; нуно 1918 ийыштак Брэстский мирым кӱрлаш тӧчэныт, Совэт правитэльствым сӱмы аш, В. И. Лэнин, И. В. Сталин да Я. М. Свэрдлов йолташмытым пушташ шонэныт.

Коммун шаланымашын ик сущэствэнный причинжылан Коммунын крэстьйанствэ дэнэ кылым ыштэн моштыдымашыжэ шотлалтэш.

Большэвик партий мудрый да послэдоватэльный политикэ дэнэ пашазэ-класс дэн крэстьйанствын пэҥгыдэ сойузыштым установитлэн, капиталист дэн помэшик - шамычым шалатэн да пашазэ дэн крэсаньык шамычын куатлэ социалистичэский государствыштым ыштэн.

Париж Коммунын 67-шэ идалыкшым мэ пэш сложный мэждународный обстановкышто вашлийына. Мӓтэжник-шамыч Испанийыштэ шукэртак сарым ылыжтэныт Тушто мӓтэжник да итало-гэрманский интэрвэнт шамыч тыныс калыкым йанлык сэмын пытарат. Йӧршэш титакдымэ Китай ӱдрамаш да нунын шочшышт-шамычым йанлыкланышэ йапон захватчик-шамыч лӱйэн пуштэдат.

Но чыла капиталист эллаштат калык фронтын вийжэ шукэмын да пэҥгыдэмын шога.

Париж Коммун кэчэ— шэмэр - шамычын мэждународный бойэвой солидарность кэчэ, антифашистский лагэрын чыла вийжым ушымо кэчэ.

МОПР-лан чыла тӱньасэ шэмэр - шамычын фашизм ваштарэш крэдалмэ солидарностьыштым пэҥгыдэмдыман, тудын жэртвыжэшамычлан полшымо пашам вийандыман. МОПР-ын пашаштыжэ участвоватлаш, фашизмын жэртвыжэ-шамычлан полшаш, капиталист элласэ пролэтарский рэвольуционьэр-шамыч нэргэн шарнаш—кажнэ совэт гражданинын почотный обäзанностьшо.

А. Силаиэв.

[1]) И. Сталин „Вопросы Ленинизма“, 9-шэ изданьэ 318 стр.

Отв. редактор— Г. М. ЭРСКИЙ.

Адрес редакции: Мар. АССР, г. Йошкар-Ола, Дом Советов, 4 этаж, комн. № 74, телефон № 90.

Упол. Главлита Мар. АССР А—214. Тираж 3000 экз. Йошкар-Ола, 1-ая типография Маргосиздата. Из во „Марий Коммун“.